

Петар М. Цигић¹

Универзитет у Београду,
Архитектонски факултет,
Београд

**Krunoslav Ivanišin, Wolfgang Thaler and Ljiljana Blagojević
Dobrović in Dubrovnik. A Venture in Modern Architecture
Berlin, Jovis, 2015**

Архитект Никола Добровић (12. фебруар 1897, Печуј – 11. јануар 1967, Београд) један је од пионира и главних актера модерне архитектуре у југословенском културном простору. Почетак Добровићеве архитектонске делатности везан је за град Праг, где је 1923. године завршио студије на Одсеку за архитектуру Високе техничке школе, након чега је стручно усавршавање наставио у приватним атељеима и кроз самосталну праксу. Око 1933. године сели се у Дубровник, средиште специфичног културно-историјског, природног и митско-поетског предела. Током Другог светског рата, након капитулације Италије, Добровић напушта дубровачко подручје, да би се крајем 1944. године, након краћег боравка у Јужној Италији и на острву Вису, коначно настанио у новоослобођеном Београду.

Књига *Dobrović in Dubrovnik: A Venture in Modern Architecture* објављена је 2015. године на енглеском језику, у издању берлинске издавачке куће *Jovis (Jovis)*. Предмет књиге чини развој Добровићевог архитектонског модернизма у природном, друштвено-економском и културно-историјском контексту дубровачког подручја. У ширем смислу, књигу покрећу питања везана за положај модерне архитектуре, између процеса модернизације и авангардних уметничких покрета с једне и локалног начина живота и традиција грађења с друге стране, у синхронијској и дијахронијској перспективи. Позиционирано у такав проблемски контекст, архитектонско наслеђе дубровачког опуса Николе Добровића репрезентовано је кроз поглавља попут утваре која прогони савремени простор, чинећи преовлађујуће конфликте и окружности видљивим на сопственом телу.

Књигу отвара научни есеј др Крунослава Иванишина (Krunoslav Ivanišin), архитекте и доцента Архитектонског факултета Универ-

---

¹ petar.cigic@arh.bg.ac.rs

зитета у Загребу (Sveučilište u Zagrebu – Arhitektonski fakultet) *Reading Nikola Dobrović, Looking at His Architecture*. Након прегледа оштрих дебата и кључних догађаја који прате Добровићево ступање на архитектонску сцену Краљевине Југославије и Дубровника, преко учешћа на архитектонским конкурсима, израде пројекта и једне архитектонске реализације, као и излагања хронологије дубровачког опуса архитекте, Иванишин истражује еколошке и друштвене аспекте Добровићевих пројеката и објеката у дубровачком подручју кроз анализу њихове конструкције, форме, функционалне организације и материјализације. Заинтересован за комплексну прожетост дубровачких вила с припадајућим културним и природним окружењем, ослоњен на функционалистички приступ пројектовању и на традицију архитектонске дисциплине, а отворен за техничке експерименте, Добровић је, како показује прво поглавље књиге, остварио истовремено економски и еколошки рационалне и просторно луксузне објекте. Тиме су Добровићева тумачења односа објекта и урбаног и природног пејзажа постављена као далеко садржајнија алтернатива савременим принципима еколошке и друштвене одрживости у архитектонском пројектовању.

У средишњем делу књиге, *Dobrović in Dubrovnik, 2010*, насупрот архитектонским цртежима планова, пресека и изгледа, стоје фотографске секвенце из савременог живота изведених објеката Николе Добровића: Споменика Виктору Дику (Лопуд–Шуњ, 1936), хотела Гранд (Лопуд, 1931–1936), затим виле *Најрсџек* (Сребрено, 1937), виле *Русалка* (Дубровник, 1937–1938), виле *Весна* (Лопуд, 1937–1939), Дома Феријалног савеза (Дубровник–Лапад, 1938–1939), виле *Агонис* (Дубровник–Средњи Коно, 1939–1940) и, најзад, виле *Свид* (Затон, 1940–1941). Објектив аустријског фотографа Волфганга Талера (Wolfgang Thaler) сведочи о различитим видовима и степенима прожимања архитектонског, урбаног и природног простора, не скривајући трагове утиснуте током више од седамдесет година на сва три елемента ове спреге. Талерове фотографије прате низ различитих ситуација у којима се на веома речит начин срећу трагови медитеранске климе и свакодневног живота на површинама бетона, камена или малтера, као и у простору објеката и вртова са последицама савремене друштвене праксе на урбани и природни дубровачки пејзаж.

Приступ разумевању и репрезентацији слојевитог модернизма Добровићевог дубровачког опуса, као изразито резонантног с проблемима везаним за концепт одрживости у савременој архитектури, наставља и продубљује у поглављу *A Lifetime of a Mediterranean Modern* др Љиљана Благојевић, архитекта и ванредни професор Архитектонског факултета Универзитета у Београду.

На основу компаративне студије обимне и разноврдне архивске документације – Добровићевих писама, бележака, рукописа, цртежа, пројеката и фотографија из тог периода, али и савремених снимака и интерпретација Добровићеве архитектонске делатности, Благојевић пише о темама које леже у основи интересовања модерне архитектуре за куративне ефекте архитектонског простора, као и за питања о пролазности и трајности архитектонске мисли и дела. Вишеструким преламањем тема здравља и болести, живота и смрти кроз конкретан историјски случај Добровића у Дубровнику, у закључном делу остварују се неочекивани склопови између личних и професионалних биографија архитекте и његових клијената, интернационалних и локалних покрета у уметности и култури периода, као и друштвених катастрофа и процеса модернизације. Ови склопови нуде нове позиције тумачења Добровићевог опуса, истовремено објашњавајући сасвим специфичне елементе архитектуре, попут имена утиснутих у зидове дубровачких вила. Наизглед маргинални елементи указују на дубок смисао Добровићеве архитектуре у односу на савремени простор.

Поред приказаних поглавља, књига садржи и нову редакцију превода чланка Николе Добровића *Дубровник као ірагоіворачко сведочансїво* на енглески језик (*Dubrovnik as a Testimony to Urban Formation*), који је изворно објављен 15. маја 1966. године у београдском часопису *НИН*. У склопу додатка *Dobrović on Dubrovnik*, поменути чланак илустрован је серијом разгледница Дубровника и његове околине из периода треће деценије 19. века.

Јасноћа и систематичност излагања, интердисциплинарна оријентација, али и дисциплинарна утемљеност тематског оквира научних есеја који чине уводно и закључно поглавље, као и документарни и уметнички карактер средишњег фотографског поглавља, чине књигу *Dobrović in Dubrovnik* од интереса, како за ширу публику, тако и за стручну и академску заједницу. С обзиром на чињеницу да књига представља прво издање на енглеском језику о дубровачком опусу архитекте Николе Добровића, очигледан је њен значај у приказивању међународној публици једне тематске, географске и историјске архитектонске целине.

Прихваћено за објављивање на сасїанку
Уређивачкої одбора 26. 10. 2017.